

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษามีเป้าหมาย เพื่อสร้างคนให้เป็นผู้ที่มีชีวิตที่ดีงาม โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้คนมีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพต่าง ๆ จนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในทางสร้างสรรค์และเกื้อกูลแก่สังคม การศึกษาจึงมีความสำคัญในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต บำเพ็ญกิจกรรมแก่สังคม และเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของคนให้บรรลุตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง เพียงแต่อ่อนเยาว์กว่าผู้ใหญ่ทั้งหลาย เขาย่อมต้องการที่จะมีความสุขในชีวิต ความต้องการของเขาอาจเป็นเพียงเรื่องพื้น ๆ ไม่ซับซ้อน เขาต้องการชีวิตที่ร่าเริง สนุกสนาน แจ่มใส ต้องการมีจิตใจที่เบิกบานสดชื่น มีร่างกายแข็งแรงมีพลังทั้งทางกายและใจ ที่จะพัฒนาตัวเองไปสู่ความมีศักยภาพทางความคิด และสติปัญญา มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความหวังในชีวิต (กิตติวดี บุญซื่อ และคนอื่น ๆ. 2545 : 11-12)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้คำนิยามคำว่า “การศึกษา” หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างสรรค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วยหมวดสาระทั้งสิ้นรวม 9 หมวด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ข้อ 5 ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 8)

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาโดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการพัฒนาการศึกษา ข้อ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม มีแนวนโยบายดำเนินการเพื่อการพัฒนาการศึกษาและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์จำนวน 4 แนวนโยบาย (ข้อ 8-11) คือ ส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม จำกัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างเพื่อความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา และจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีมาตรฐานสุขภาพที่สูงขึ้นด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม โดยให้สถานศึกษาได้จัดบริเวณต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ เป็นระเบียบ และการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของกิจกรรมที่จะร่วมกันในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการช่วยกระตุ้น และสร้างแรง จูงใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับนักเรียนด้วยความสุข ความสบาย รู้จักคิด แก้ปัญหาได้เอง รวมทั้งการที่ได้อยู่ในโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรักในสถาบัน ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความหวงแหนในชื่อเสียงของโรงเรียนและถ้าโรงเรียนได้สร้างความรู้สึกลักษณะนี้ให้เกิดขึ้น ได้ก็จะเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติของนักเรียนไปในตัว เพราะนักเรียนย่อมจะไม่ทำให้โรงเรียนที่ตัวเองรักและภาคภูมิใจต้องเสียชื่อเสียงจากการกระทำของตน ส่วนอาคารสถานที่นั้นเป็นสิ่งที่ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน กล่าวคือ ในการเรียนต้องใช้ห้องเรียน ห้องประกอบอื่น ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นไปเพื่อการศึกษาโดยตรง ในขณะที่เดียวกัน การจัดอาคารสถานที่ที่สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย ความเคยชินต่อสิ่งที่ดีงามก็จะค่อย ๆ ซึมเข้าไปในความรู้สึกจนเกิดเป็นนิสัยที่จะรักความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นต่อไปด้วย (พนัส หันนาคินทร์. 2542 : 6)

โรงเรียนบ้านนากอ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 บ้านนากอ ตำบลคอกช้าง อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2555 มีผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาทั้งหมดจำนวน 8 คน นักการภารโรง 1 คน ในการจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนนั้น ได้มีการดำเนินการมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ก็มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับแต่ก็ยังคงมีการพัฒนาเพิ่มเติมอีกมากเนื่องจาก

สถานศึกษายังมีสภาพแวดล้อมและบริเวณโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่าที่ควร สภาพอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนยังมีบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียน นักเรียนที่ขี้ขะไม่เป็นที่ การขาดระเบียบวินัยของนักเรียน สถานที่ภายนอกห้องเรียนยังไม่ได้จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะสามารถให้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพมากพอ ภายในห้องเรียนยังขาดการจัดบรรยากาศในห้องเรียน การจัดตกแต่งห้องเรียนยังต้องปรับปรุง เรื่องการจัดป้ายนิเทศให้ความรู้ และจัดมุมประสบการณ์ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมถึงความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน ในส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนเพื่อจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ดีแก่นักเรียน เช่น รู้จักบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสะอาด การแบ่งเวรหรือเขตรับผิดชอบทำความสะอาด การทำงานควบคู่ไปกับการปลูกฝังให้เกิดนิสัยรักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมใจในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดจนความรู้ดีกับผิดชอบตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ยังไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสม ซึ่งต้องการพัฒนาเป็นอย่างมาก (แผนพัฒนาการศึกษา, โรงเรียนบ้านนากอ, 2555 : 2-3)

ด้วยสภาพปัญหา และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นหัวหน้างานบริหารทั่วไป และปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำกับดูแลเรื่องอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของโรงเรียนบ้านนากอ เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียนมีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องเอาใจใส่ดูแล กำกับ ติดตาม และทำงานร่วมกันในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาสภาพแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดบรรยากาศที่ดีในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน จะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ มีความสุขในการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียนที่สูงขึ้นและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดมุ่งพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการเป็นเครื่องมือในการดำเนินการพัฒนา โดยผลจากการวิจัยจะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ผลพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นอย่างไร
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย

1.1 ผู้วิจัย

1.2 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหาร	จำนวน	1	คน
1.2.2 ครู	จำนวน	6	คน
1.2.3 นักการภารโรง	จำนวน	1	คน
1.2.4 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน	1	คน
	รวม	9	คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.3.1 ผู้บริหาร	จำนวน	1	คน
1.3.2 ครู	จำนวน	6	คน

1.3.3	นักรักษาโรค	จำนวน	1 คน
1.3.4	ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน	1 คน
1.3.5	คณะกรรมการนักเรียน	จำนวน	10 คน
		รวม	19 คน

2. ขอบข่ายด้านเนื้อหา

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อม เพียงด้านเดียว คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน เพราะเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ ต้องการที่จะได้รับการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและเพื่อให้มีการวิจัยพัฒนาเฉพาะด้านที่ ชัดเจนยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาออก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 จาก แนวคิดของกรมวิชาการ (2544 : 18) ที่ได้ให้แนวคิดกับการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนว่า การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน มีความสุข ปลูกฝังความเป็นระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความรัก ความสามัคคี บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรคำนึง ได้แก่สถานที่ บริเวณโรงเรียน การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในบรรยากาศของการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการในโรงเรียน

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เพราะจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้ อย่างมีความสุข ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครู และนักเรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริม ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตาม ธรรมชาติ ได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ ว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมี 2 ด้านคือ 1). สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และ 2). สภาพแวดล้อมทางด้านวิชาการ ซึ่งสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพเป็นการจัด สภาพแวดล้อมให้สะอาด ปลอดภัย ถูกหลักสุขาภิบาลและเอื้อต่อการเรียนรู้ จึงแบ่งออกเป็น

8. **นักรรภารโรง** หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักรรภารโรงในโรงเรียน มีหน้าที่ทำความสะอาดโรงเรียน เปิด-ปิดห้องเรียน ดูแลความปลอดภัยทรัพย์สินในโรงเรียนตลอดจนซ่อมแซมอาคารสถานที่ในโรงเรียนบ้านนากอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

9. **คณะกรรมการสถานศึกษา** หมายถึง บุคคลที่เป็นคณะกรรมการที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกจากที่ประชุมผู้ปกครองแล้วเสนอแต่งตั้งต่อเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

10. **คณะกรรมการนักเรียน** หมายถึง นักเรียนที่เป็นตัวแทนของนักเรียนห้องต่าง ๆ ที่เพื่อนเลือกตั้งจากห้องเรียนและจากการเลือกตั้งประธานนักเรียน เพื่อทำหน้าที่ช่วยครูในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธง กิจกรรมทำความสะอาดเขตรับผิดชอบประจำวัน เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านนากอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
2. เพื่อให้ได้ทราบข้อเสนอแนะในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านนากอ และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมต่อไป